

Citation: Özcan, H. M. & Koç, U. (2019), Dijitalleşmenin Karanlık Yüzü Gelişmeleri Kaçırma Korkusu: Banka Çalışanları Örnekleme, BMIJ, (2019), 7(5): 2851-2862 doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v7i5.1362>

DİJİTALLEŞMENİN KARANLIK YÜZÜ GELİŞMELERİ KAÇIRMA KORKUSU: BANKA ÇALIŞANLARI ÖRNEKLEMİ¹

Hamid Murad ÖZCAN²

Umut KOÇ³

Received Date (Başvuru Tarihi): 12/10/2019

Accepted Date (Kabul Tarihi): 05/12/2019

Published Date (Yayın Tarihi): 25/12/2019

ÖZ

Bu çalışmada bireylerin çalışma hayatını olumsuz yönde etkileyen sosyal medya bağımlılığı, problemlili akıllı telefon kullanımı ve sanal kayıtarma gibi birçok istenmeyen sonuca yol açan, İşletme ve Örgütsel Davranış literatüründe görece yeni bir olgu olan "Gelişmeleri Kaçırma Korkusu"nun (GKK) nedenlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye'deki kamu bankaları ve özel bankalarda çalışan 443 çalışandan anket yoluyla veri toplanmıştır. Çalışmada kullanılan anketler; bankacılık sektöründe çalışanların demografik özelliklerini, iş yüklerini ve GKK düzeylerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Çalışma için oluşturulan hipotezleri test etmek için verilere t-testi, tek yönlü ANOVA ve regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre yaş ve eğitim düzeyi ile GKK arasında olumsuz yönde bir ilişki mevcutken; iş yükü ile GKK arasında olumlu yönde bir ilişki vardır. Bireyin cinsiyeti ve medeni durumu ise GKK'yi etkilememektedir. Bu çalışma, literatürde GKK'nın öncüllerinin belirli bir meslek grubu örnekleminde incelendiği ilk çalışma olma özelliğini taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Sosyal Medya, Akıllı Telefon, İş Yükü

JEL Kodları: L20, M10

THE DARK SIDE OF DIGITALIZATION FEAR OF MISSING OUT: THE SAMPLE OF BANKING SECTOR EMPLOYEES

ABSTRACT

In this study, it is aimed to reveal the reasons of "Fear of Missing Out" (FoMO), which is a relatively new phenomenon in the Business and Organizational Behavior literature, causes many undesirable consequences such as social media addiction, problematic smartphone use and cyberloafing that negatively affect the working life of individuals. In this study, data were collected through questionnaires from 443 employees working in state-owned banks and private banks in Turkey. The questionnaires in this study consist of questions about the demographic characteristics, workload and FoMO levels of the employees in the banking sector. To test the hypotheses of study, data were analysed using independent samples t-test, one way Anova and regression analysis. According to the results obtained, while there is a negative relationship between age and FoMO and between education level and FoMO; there is a positive relationship between the workload and FoMO. The gender and marital status do not affect FoMO. This study is the first study in the literature in which FoMO's precursors are examined in a sample of a particular occupational group.

Keywords: Fear of missing out, FoMO, Social Media, Smartphone, Workload

JEL Classification: L20, M10

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Umut KOÇ danışmanlığında yürütülen ve Hamid Murad ÖZCAN tarafından yazılan 'Kişilik Özellikleri ile Sanal Kayıtarma Davranışı Arasındaki İlişkide Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun (GKK) Rolü' başlıklı doktora tezinden derlenmiştir.

² Arş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F., Eskişehir-Türkiye, hmozcan@ogu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-1775-3247>

³ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F., Eskişehir-Türkiye, umutkoc@ogu.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-9669-0290>

1. GİRİŞ

Bilgi ve teknoloji çağının getirdiği yeniliklerle internet insan hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Hayatın her alanında olduğu gibi iş yerinde de hemen hemen her sektörde çalışanların işlerini kolaylaştıran internet, akıllı telefonların da iyiden iyiye yaygınlaşmasıyla artık her zaman ve her yerde ulaşılabilir olmuştur. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılı verilerine göre; hanelerde internet erişim oranı % 83,8'ken işletmelerde internet erişim oranı % 95,3 seviyelerine ulaşmış durumdadır (TÜİK, 22 Nisan 2019).

Giderek daha fazla sosyal bilgi sağlayan, bireyleri internet kullanmaya teşvik eden sosyal medya araçlarının sayısının artması gelişmeleri kaçırma korkusu (GKK) olarak adlandırılan yeni bir olguyu ortaya çıkarmıştır. İngilizcesi “fear of missing out” (FoMO) olan bu olgu; bireyin kendisinin bulunmadığı ortamda, başkalarının daha doyurucu deneyimler yaşayacaklarından duyduğu endişeyi tanımlamakta ve birey bu endişe sonucunda başkaları ve onların yaptıklarıyla sürekli bağlantıda kalmayı arzulamaktadır (Przybylski, 2013). GKK hisseden bireyler için sosyal medya hesaplarına katılmak ve sosyal ağlarda zaman geçirmek son derece önemlidir. Bu bireyler sosyal ağlarda geçirdikleri zaman dışında kendilerini çok yalnız hissettiklerini belirtmekte (Hato, 2013) ve bu nedenden ötürü sosyal ağlara katılmak onlar için oldukça çekici olabilmektedir. Sosyal medya bağlılığı ve GKK'nın karşılıklı olarak birbirini tetikleyen kavramlar olduğu düşünülürse (Abel vd., 2016), GKK'nın internet ve akıllı telefon kullanımını da artırdığını söylemek yanlış olmayacaktır (Hato, 2013; Hoşgör vd., 2017). Hatta bazı araştırmacılar daha ileri giderek GKK'nın problemleri internet kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığına yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır (Chaudhry, 2015; Elhai vd., 2016; Stead ve Bibby, 2017; Blachnio ve Przepiorka, 2018; Gezgin vd., 2017).

Bu çalışmanın amacı işletme literatüründe nispeten yeni bir olgu olan GKK'yı irdelemek, GKK'yı etkileyen faktörleri ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda GKK'yı ilk kez belirli bir meslek grubu örnekleminde incelemek amaçlanmıştır. Bu çalışmada;

“GKK; bireyin cinsiyetine, yaşına, eğitim düzeyine göre farklılaşıyor mu?”

“Bireyin iş yükü GKK'nın yordayıcılarından biri olabilir mi?” gibi sorulara cevap aranacaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sosyal medya araçları, giderek daha fazla sosyal bilgi sağlamaktadır. Bu ortamlar, çeşitli sosyal ağlarda gerçekleşen faaliyetler ve sohbetler hakkında gerçek zamanlı bilgiye

kolaylıkla erişme imkânı tanımaktadır. Bu dijital ortam, gelişmeleri kaçırma korkusu (fear of missing out) olarak adlandırılan nispeten yeni bir olguyu gün yüzüne çıkarmıştır. Kısaca İngilizcede FoMO olarak, Türkçede ise GKK olarak adlandırılan bu olgu; bireyin kendisinin bulunmadığı ortamda, başkalarının doyurucu deneyimler yaşayacaklarından duyduğu endişeyi tanımlamakta ve birey bu endişe sonucunda başkaları ve onların yaptıklarıyla sürekli bağlantıda kalmayı arzulamaktadır (Przybylski, 2013).

Düşük yaşam tatmini duyanlar ve öz saygısı düşük olanlar için Facebook, Twitter, Swarm gibi sosyal medya hesaplarına katılmak çok önemlidir ve bu kişilere daha yüksek seviyelerde sosyal ilişki sağlar (Ellison vd., 2007). Öz denetim teorisine göre öz düzenleme ve psikolojik sağlık 3 temel psikolojik gereksinmenin tatminiyle sağlanır: yeterlilik (dünyada etkili bir biçimde rol alma kapasitesi), özerklik (kendi yolunu çizme ya da kişisel inisiyatif) ve ilişki (başkalarıyla olan yakınlık ya da bağlanmışlık) (Przybylski vd., 2013). Yapılan bazı çalışmalardan yola çıkılarak GKK'nın psikolojik gereksinme tatminindeki durumsal ya da kronik eksikliklerden ortaya çıkan bir öz düzenleyici belirsizlik durumu olduğu söylenebilir (Przybylski vd., 2013).

Bu bilgiler ışığında düşük düzeydeki temel gereksinme tatmininin GKK ve sosyal medya bağlılığıyla doğrudan ve dolaylı olarak ilişkili olduğu söylenebilir. Temel gereksinme tatminleri düşük olan bireyler sosyal medyanın diğer bireylerle temasta olmak, sosyal yeterlilik geliştirmek ve sosyal bağları derinleştirmek için bir araç olarak algılanmasından dolayı sosyal medyaya yönelmektedirler. Dolaylı olarak bakıldığında ise karşımıza GKK kavramı çıkmaktadır. Gereksinmelerdeki eksiklikler bireyleri GKK'da hassas olmaya itebilir. Bir başka deyişle GKK, psikolojik gereksinmelerdeki eksiklikleri sosyal medya bağlılığına bağlayan bir aracı olarak tanımlanabilir (Przybylski vd., 2013).

GKK hisseden bireyler sosyal ağlarda geçirdikleri zaman dışındaki yaşamlarında sürekli yalnız hissettiklerini belirtmekte, günlük hayattaki ilişkilerinde eksik olan sevgiyi sosyal medyada paylaşımlar yaparak tamamlamaya çalışmaktadırlar (Hato, 2013). Araştırmalar GKK'nın sosyal medya bağlılığı ile bireylerin ruh hallerindeki ve tatminlerindeki eksiklikler arasında bir ilişki sağlaması durumuna ek nedenler olması beklenen sosyal medyanın altında yatan güdülere odaklanmıştır. Sosyal medya bağlılığının altında yatan içsel güdülere bakıldığında; yalnızlık (Burke vd., 2010) ve can sıkıntısı (Lampe vd., 2007) gibi olumsuz duygusal durumlardan kaçınmak insanları Facebook kullanımına zorlamaktadır. Benzer biçimde bireyin ilişkilerindeki tatminsizlik bireyin sosyal medya kullanımının altında yatan bir güdü olarak tanımlanmıştır (Ellison vd., 2007). Bu bakış açıları

sosyal ve duygusal eziklikler (hüsrânlar) barındıran insanlar için sosyal medyanın bir çıkış yolu olduğunu önermektedir. Gudu literatürünü daha geniş bir şekilde ele aldığımızda ise GKK'nın; psikolojik tatmin gereksinmesi, genel ruh hali ve genel yaşam tatmini gibi bireylerde çeşitlilik gösteren faktörler ile sosyal medya bağıllığı arasındaki ilişkide önemli bir rol aldığı gözükmektedir (Przyblski vd., 2013).

Önceki bazı çalışmalar GKK'nın yaygınlığını ve sosyal medyayla ilişkisini ortaya çıkarmıştır (JWT, 2011;2012). Bu anket çalışması GKK'yı "arkadaşlarımızın yaptığı faaliyetleri ya da bir konuda bizden daha çok sahip olduğu deneyimleri bizim kaçırdığımız için huzursuz edici ve bizim için önemli olan bir kaçırmışlık hissi" olarak tanımlamıştır. Bu çerçevede gençlerin hemen hemen %75'i bu duyguyu hissettiklerini söylemişlerdir. Ayrıca bu çalışma göstermiştir ki genç insanlar bir şeyleri kaçırma kaygısını daha çok hissetmekte ve aynı zamanda; erkekler GKK'yı hissettiklerinde kadınlardan daha çok sosyal medyaya yönelmektedirler. Bu araştırmanın sonuçlarını birlikte değerlendirdiğimizde GKK'nın bazı gruplar arasında daha yaygın olduğu söylenebilmektedir.

GKK'nın temeli nedir? Bireylerin GKK duyduklarında; asabiyet, endişe ve eksiklik gibi duyguları yaşamasıdır. Bir başka ifadeyle asabilik, anksiyetelilik ve eksiklik hissi gibi duygulara yatkınlık daha üst seviyede GKK'ya yol açmaktadır. Dahası bireyin özsaygısı da GKK düzeyini etkileyen faktörlerden olabilir. Sıklıkla mahcubiyet ve yetersizlik olarak görülen eksiklik kavramı bazı yönlerden kişinin kendisini daha az önemli hissettiği durumlarda yaşadığı histir (Abel vd., 2016). Kişiyi aşağılık duygusuna sürükleyebilir. GKK'nın altında yatan faktörlerden anksiyete ve özsaygıyı etkileyen sosyal dışlanmışlık ve toplumdaki uzaklaştırılmışlık GKK'yı açıklamakta önemli rol oynuyor olabilir. Baumeister ve Leary'nin (1995) aidiyet teorisine göre sosyal dışlanmışlık anksiyeteye neden olmaktadır. Sosyal karşılaştırma teorisine göre bireyler kendilerini başkalarıyla karşılaştırarak kendi bireysel değerlerini belirlemektedirler (Festinger, 1954). Düşük özsaygı sosyal anksiyete ve depresyon için bir risk faktörüdür (Abel vd., 2016). Düşük özsaygının, yüksek anksiyeteye yol açtığı da önceki çalışmaların bulguları arasındadır (Sowislo ve Orth, 2012).

Sosyal medya siteleri GKK kavramında büyük rol oynamaktadır. GKK'nın iletişim kanallarının varlığından beri var olan bir kavram olduğu düşünülecek olursa; sosyal medyanın hayatımızdaki varlığının, başkalarının ne yaptıkları ve ne söylediklerini bilme isteğimizi ve ihtiyacımızı kuvvetlendirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Abel vd., 2016). Çünkü bilgi artık günümüzde her zaman ve her yerde ulaşılabilir. Günümüz teknolojileri sayesinde bilgisayar başında olmamıza gerek kalmadan mobil aygıtlarla da internet erişimi

sağlayabilmekte, sosyal medyaya erişebilmekte ve bunun sonucu olarak sosyal medya üzerinden bilgi edinmeye daha bağımlı hale gelmekteyiz. Sosyal medya bireylere başkalarıyla paylaşımda bulunma ve başkalarının ne yaptıklarını ve ne söylediklerini takip etme olanağı vermektedir. Bu durum akla birtakım sorular getirmektedir. Sosyal medyaya bağlılık mı GKK'yı tetiklemektedir? GKK'nın varlığı mı sosyal medya kullanımını artırmaktadır? Ya da bunların birleşimi gibi bir durum mu söz konusudur? Yüksek derecede GKK hisseden birey GKK duyduğundan ve psikolojisine olan olumsuz etkisinden kaçınmak için sosyal medya kullanımından uzak mı durmaktadır? Bu soruların cevabını bulabilmek GKK'yı ölçebilme becerimize bağlıdır (Abel vd., 2016).

GKK'nın yordayıcılarından biri olduğu düşünülen iş yükü, işin iki boyutu olan işin talepleri ve imkânları ile ilgili bir kavramdır (Frese ve Zapf, 1994'ten akt. Doorn, 2011; Schaufeli ve Bakker, 2004). İş ile ilgili talepler (gereksinimler), çalışma ortamının sürekli olarak bilişsel, duygusal ya da fiziksel çabayı ne derece gerektirdiğini bir başka ifadeyle iş yükünün derecesini ifade etmektedir. İş ile ilgili imkânlar ise bireyin stresle mücadelede yararlanabileceği kaynaklar olarak tanımlanmaktadır (Doorn, 2011). Yüksek iş talepleri ve düşük imkânların birleşimi sapkın davranışlara neden olabilmektedir (Larose, 2010).

İş ile ilgili talepler ve imkânları açıklamak için oluşturulan modele göre; yüksek iş talepleri ve yüksek iş imkânlarının bir arada olması etkin bir gelişmeye ve öğrenmeye olanak tanımaktadır. Genellikle hem iş ile ilgili taleplerin hem de iş ile ilgili imkânların yüksek olması çalışanlar ve yöneticiler tarafından da faydalı bulunmaktadır. İş ile ilgili taleplerin yüksek, iş ile ilgili imkânların yüksek olduğu durumlarda ise huzursuzluklar yaşanması olasıdır (Doorn, 2011).

Araştırmalara göre düşük iş talepleri olan çalışanların daha yüksek derecede sanal kaytarma davranışında buldukları sonucuna varılmıştır (Henle ve Blanchard, 2008). Bu durum çalışanın boş zamanından kaynaklanmaktadır. Çalışanın eğer yapacak yeterince işi yoksa zaman geçirmek için GKK'nın da önemli ve istenmeyen sonuçlarından biri olan sanal kaytarma faaliyetlerine yönelmesi kaçınılmazdır. Henle ve Blanchard (2008) aynı zamanda yüksek iş taleplerinin de sanal kaytarma olasılığını artırdığını ileri sürmektedir. İş taleplerinin çok yüksek ya da çok düşük olması sanal kaytarmayı artıran bir durumdur. Bu nedenle sanal kaytarma davranışının minimum düzeye indirgenmesi açısından çalışana verilecek iş yükü düzeyinin iyi ayarlanması gerekmektedir (Henle ve Blanchard, 2008).

En genel anlamıyla iş yükü, bir çalışandan istenen iş hacmini ifade etmektedir (Spector ve Jex, 1998). Zaman ve kişi başına düşen işin çalışana baskı altına alması anlamına da gelebilen iş yükü fiziksel, zihinsel ve çevresel iş yükü olarak ifade edilebilir (Dağdeviren vd., 2005). Yapılan çalışmalarda aşırı iş yükü ve fazla mesainin çalışanlarda duygusal çöküntüye sebep olduğu ve bu durumun da çalışma hayatının kalitesini olumsuz yönde etkilediği bulguları ortaya konulmuştur (Sirgy vd., 2001).

Hokues vd. (2003)'nin bankacılık sektöründe çalışanlar örnekleminde yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre; zorlayıcı iş yükü iş motivasyonunu olumsuz etkilemekte ve tükenmişliğe yol açmaktadır.

3. YÖNTEM

Araştırmanın evreni Türkiye'deki banka çalışanlarından oluşmaktadır. Türkiye Bankalar Birliği Başkanlığı'nın 2018 yılı Aralık ayında açıkladığı verilere göre Türkiye'deki banka çalışanı sayısı 192.313'tür. Kolayda örnekleme yönteminin uygulandığı (Altunışık vd., 2010:140) bu çalışmada veri toplama sürecinde WhatsApp üzerinden bankacılık sektöründe çalışanlara anketler gönderilmiştir (Mazman ve Usluel, 2010). Araştırmanın yapıldığı dönemde toplanan kullanılabilir veri sayısı 443'tür. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde Przybylski (2013) tarafından geliştirilen ve Gökler vd. (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan 10 ifadeden oluşan "gelişmeleri kaçırma korkusu" ölçeği bulunmaktadır. Yapılan analizler neticesinde ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 84.7 olarak bulunmuştur.

İkinci bölümde 4 ifadeden oluşan Xanthopoulou vd. (2007) tarafından geliştirilen ve Baran (2010) tarafından Türkçeye uyarlanan "iş yükü" ölçeği yer almaktadır. Bu ölçekte yer alan ifadelere katılım düzeyi; "Hiçbir Zaman ,....., Her Zaman" aralığında 7'li derecelendirme düzeyi ile sayısallaştırılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizine göre ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 77.6 olarak tespit edilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik cinsiyet, yaş, şehir, medeni durum, eğitim durumu, çalışılan kurum, çalışılan kurumdaki görev süresi ve çalışılan kurumdaki görev pozisyonu sorularını içeren 7 adet ifade yer almaktadır.

Araştırmanın amacına yönelik oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

H₁: Bireyin iş yükü ile GKK düzeyi arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır.

H₂: Erkekler kadınlara göre daha fazla GKK hissetmektedirler.

H₃: Bireyin yaşı ile GKK düzeyi arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmaktadır.

H₄: Bireyin eğitim düzeyi ile GKK düzeyi arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmaktadır.

H₅: Bekarlar evlilere göre daha fazla GKK hissetmektedirler.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan bireylerin demografik özellikleri bakımından dağılımına bakıldığında şu veriler görülmektedir:

- Katılımcıların % 47'si kadın, % 53'ü erkektir.
- Katılımcıların % 25'i 30 yaşın altında, % 43'ü 31-35 yaş aralığında, % 32'si 36 yaşın üzerindedir.
- Katılımcıların % 35'i bekar, % 65'i evlidir.
- Katılımcıların % 69'u kamu bankasında, % 31'i özel bankada çalışmaktadır.
- Katılımcıların % 3'ü lise mezunu, % 77'si üniversite mezunu, % 20'si lisansüstü mezunudur.

İş yükü ve GKK arasındaki ilişkinin varlığını ortaya koymak için yapılan korelasyon analizi sonucunda ortaya çıkan korelasyon matrisine göre “GKK” ile “iş yükü” arasında 0.161 ($p < 0.01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 1).

Tablo 1. Korelasyon Matrisi

	İş Yükü	GKK
İş Yükü	1.000	0.161**
GKK	0.161**	1.000

Tablo 2'deki regresyon analizi sonuçlarına bakıldığında ise bağımsız değişken iş yükü ile bağımlı değişken GKK arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($F = 11.785$; $p < 0.01$). İş yükü, GKK adlı bağımlı değişkeninin tamamının yaklaşık olarak % 2'sini açıklamaktadır. Bu sonuca göre bireyin iş yükü arttıkça GKK düzeyinin de arttığı söylenebilir. H₁ hipotezi desteklenmiştir.

Tablo 2. Regresyon Analizi

	Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	R	R ²	Ayar. R ²	F	P	β
H ₁	İş Yükü	GKK	0.161	0.026	0.024	11.785	0.001**	0.157

Tablo 3'te bireyin cinsiyeti ve medeni durumuna göre GKK düzeyinin farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği t-testi sonuçları yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere bireyin GKK düzeyi cinsiyete ve medeni duruma göre farklılaşmamaktadır. Bu sonuçlara göre H_2 ve H_5 hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre GKK

		N	Ort.	S.S.	t	p
GKK	Erkek	210	3.31	1.17	0.030	0.976
	Kadın	233	3.31	1.08		
GKK	Bekar	154	3.24	1.11	-0.968	0.333
	Evli	289	3.35	1.13		

Tablo 4'te bireyin yaşı ve eğitim durumuna göre GKK düzeyinin farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği One-Way Anova analizi sonuçları yer almaktadır. Tablodaki bulgulardan da görüleceği üzere bireyin yaşı arttıkça GKK düzeyi azalmaktadır. Gençlerin yaşlılara göre daha fazla GKK hissettikleri söylenebilir. Aynı şekilde bireyin eğitim düzeyi yükseldikçe GKK düzeyi azalmaktadır.

Tablo 4. Yaş ve Eğitim Durumuna Göre GKK

		N	Ort.	S.S.	F	p
GKK	30 ve daha az	110	3.43	1.10	5.464	0.005
	31-35	189	3.43	1.20		
	36 ve daha fazla	144	3.06	0.99		
GKK	Lise	11	4.01	0.69	3.711	0.025
	Üniversite	342	3.34	1.10		
	Lisansüstü	90	3.11	1.20		

Tablo 5'teki scheffe testinin sonuçlarına göre lise mezunlarının lisansüstü mezunlarına göre daha fazla GKK hissetme eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür.

Tablo 5. Scheffe Testi

(I) eğitim	(J) eğitim	Ortalama farkı (I-J)	S.S.	p	% 95 güven aralığında	
					Alt sınır	Üst sınır
Lise	Üniversite	,67578	,34242	,144	-,1652	1,5168
	Lisansüstü	,90263*	,35705	,042	,0257	1,7796
Üniversite	Lise	-,67578	,34242	,144	-1,5168	,1652
	Lisansüstü	,22684	,13243	,232	-,0984	,5521
Lisansüstü	Lise	-,90263*	,35705	,042	-1,7796	-,0257
	Üniversite	-,22684	,13243	,232	-,5521	,0984

*. The mean difference is significant at the 0.05 level.

Bu sonuçlara göre H_3 ve H_4 hipotezleri desteklenmiştir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

GKK'nın öncüllerini tespit etme amacını güden bu araştırmanın sonucunda çalışanın iş yükünün GKK'nın bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş yükü fazla olan bireyler diğerlerine göre daha fazla GKK hissetmektedirler. Bu iki değişken arasındaki ilişkisini incelendiği bir çalışmaya literatürde rastlanmadığı için karşılaştırmalı bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Bu sonucu kendi içinde yorumlamak gerekirse, birey fazla iş yükünden dolayı sosyal medya hesaplarına girmeye zaman bulamamakta ve bu sosyal ağlarda zaman geçiremedikçe GKK hissi artmaktadır. Bunun yanında GKK düzeyi yüksek olan bireylerin çevrelerinde nelerin olup bittiği konusunda daha fazla meraklanıp daha fazla haber alma istekleri olacağından dolayı iş yükleri fazla olsa da işyerlerinde daha sık internete girip, daha sık telefonlarını kullanacakları düşünülebilir. Bu durum da üretkenlik karşıtı davranışlardan biri olarak görülen sanal kaytarma davranışına yol açabilir. GKK'nın sanal kaytarma davranışının önemli bir yordayıcısı olduğu, GKK düzeyi yüksek olan bireylerin daha sık sanal kaytarma davranışında buldukları sonucunun elde edildiği çalışmaların (Tozkoparan ve Kuzu, 2019) yanı sıra sosyal medya kullanımı, sosyal medya bağımlılığı, problemlili akıllı telefon kullanımı gibi davranışlarla GKK arasında olumlu yönde ilişkinin tespit edildiği çok sayıda çalışma da literatürde mevcuttur (JWT, 2011; JWT, 2012; Przybylski vd., 2013; Hato, 2013; Alt, 2015; Chaudhry, 2015; Hetz, 2015; Rifkin vd., 2015; Onay vd., 2015; Abel vd., 2016; Beyens vd., 2016; Elhai vd., 2016; Blackwell vd., 2017; Buglass vd., 2017; Stead ve Bibby, 2017; Gezgin vd., 2017; Hoşgör vd., 2017; Blachnio ve Przepiorka, 2018).

Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde bireyin yaşı ile GKK düzeyi arasında olumsuz yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuç; Przybylski vd., (2013); Gezgin vd., (2017); Abel vd., (2016); Blachnio ve Przepiorka, (2017); Blackwell vd., (2017) çalışmalarından elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir. Genç bireylerin çevrelerinde olup bitenlere karşı daha duyarlı olduklarını ve daha fazla merak duygusu beslediklerini, aynı zamanda sosyal medyada daha fazla zaman geçirdiklerini bunun doğrultusunda da GKK düzeylerinin daha yüksek olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Erkekler ve kadınlar arasında GKK düzeyi anlamlı olarak farklılaşmamaktadır. Literatürdeki çalışmalara bakıldığında Abel vd.'nin (2016) çalışmasında da cinsiyet GKK'nın yordayıcısı değilken; Gezgin vd.'nin (2017) çalışmasında erkeklerin kadınlara göre daha fazla GKK hissettiği bulgusu elde edilmiştir. Przybylski vd.'nin (2013) çalışmasında ise gençlerde erkeklerin daha fazla GKK hissetme eğiliminde oldukları sonucu çıkarken, yaş ilerledikçe kadınlar ve erkekler arasındaki fark ortadan kalkmaktadır.

Bireyin eğitim düzeyi ile GKK arasında olumsuz yönde bir ilişki tespit edilmiş ve bireyin eğitim düzeyi arttıkça daha az GKK hissettikleri bulgusu elde edilmiştir. Literatürdeki çalışmaların çok büyük bir kısmı öğrenci örnekleminde yapıldığı için sonuçları karşılaştırmak için elimizde bir veri yoktur. Bu sonuç, eğitilmiş bireylerin daha donanımlı olmaları, özsaygılarının daha yüksek olması ve belki de hayatın birçok alanında GKK'nın temelinde yatan unsurlardan birisi olan eksiklik hissi yaşamamalarıyla açıklanabilir.

Son olarak bireylerin GKK düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Literatürdeki çalışmalarda medeni durum ve GKK arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. GKK'nın temelinde yatan nedenlere bakıldığında evli bireylerin daha az GKK hissedeceği öngörülse de bu hipotez desteklenmemiştir.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak GKK'yı etkileyen faktörlerin yeteri kadar irdelenmediği söylenebilir. GKK'nın literatürde hem fikir olunan en önemli sonucu sosyal medya bağımlılığı, problemlili akıllı telefon kullanımı gibi istenmeyen sonuçlara yol açmasıdır. İşletme ve örgüt açısından bakıldığında GKK'nın sanal kaytarma, işe gelmeme, motivasyon eksikliği, işe tutkunluktaki eksiklik, işe odaklanamama gibi istenmeyen sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın literatüre en önemli katkılarından birisi, GKK kavramının belirli bir meslek grubu örnekleminde incelenmiş olmasıdır. Belirli bir sosyo-ekonomik kesimden oluşan banka sektörü çalışanlarının incelendiği bu çalışma, GKK'nın nedenleri konusunda birtakım öneriler sunsa da; GKK'nın farklı sektörlerde ve farklı öncüllerle incelenmesi literatüre katkıda bulunulması açısından önem teşkil etmektedir.

GKK'nın olumsuz sonuçları literatürde çokça tartışılrsa da bu tartışmalar genellikle öğrenci örnekleminde ve sosyal medya, akıllı telefon gibi konularda sıkışıp kalmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda örgüte ve çalışanlara getirebileceği olumsuz sonuçlarla birlikte GKK'nın nedenleri de etraflıca araştırılmalıdır. Örgütlerin de çalışanlarını dijital dünyanın bu karanlık yüzü GKK'dan uzak tutmak adına neler yapabilecekleri konusunda düşünülmelidir. Uygulayıcılara da iyi bir örgüt kültürünün yerleştirilmeye çalışılması, çalışanlar arası ilişkilerin iyileştirilmesi, yalnızlık ve yetersizlik hisseden çalışanlar mevcutsa bunların ortadan kaldırılması için bazı uygulamalar düşünülmesi, hatta gerekirse psikolojik destek sağlanması gibi birtakım öneriler getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abel, J.P.; Buff, C.L. ve Burr, S.A. (2016). Social media and the fear of missing out: scale development and assessment. *Journal of Business & Economics Research*, C: 53, No:1, ss. 33-44.
- Alt, D. (2015). College students' academic motivation, media engagement and fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, C: 49, ss. 111-119
- Altunışık, R.; Coşkun, R.; Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık
- Baran, M. (2010). *The antecedents and consequences of burnout, work engagement and workaholism*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Utrecht: Utrecht University.
- Baumeister, R. ve Leary, M. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, C: 117, No: 3, ss. 497-529.
- Beyens, I.; Frison, E. ve Eggermont, S. (2016). "I don't want to miss a thing": Adolescents' fear of missing out and its relationship to adolescents' social needs, Facebook use, and Facebook related stress. *Computers in Human Behavior*, C: 64, ss. 1-8.
- Blachnio, A. ve Przepiorka, A. (2018). Facebook intrusion, fear of missing out, narcissism, and life satisfaction: A cross-sectional study. *Psychiatry Research*, C: 259, ss. 514-519.
- Blackwell, D.; Leaman, C.; Tramposch, R.; Osborne, C. ve Liss, M. (2017). Extraversion, neuroticism, attachment style and fear of missing out as predictors of social media use and addiction. *Computers in Human Behavior*, C: 116, ss. 69-72.
- Buglass, S.L.; Binder, J.F.; Betts, L.R. ve Underwood, J.D.M. (2017). Motivators of online vulnerability: The impact of social network site use and FOMO. *Computers in Human Behavior*, C: 66, ss. 248-255.
- Burke, M.; Marlow, C. ve Lento, T. (2010). Social network activity and social well-being. *Postgraduate Medical Journal*, C: 85, ss. 455-459.
- Chaudhry, L.A. (2015). Can you please put your phone away? Examining how the FOMO phenomenon and mobile phone addiction affect human relationships. *Undergraduate Research Posters*. Poster 143.
- Dağdeviren, M.; Eraslan, E. ve Kurt, M. (2005). Çalışanların toplam iş yükü seviyelerinin belirlenmesine yönelik bir model ve uygulama. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, C: 20, No: 4, ss. 517-525.
- Doorn, O.N.V. (2011). *Cyberloafing: A multi-dimensional construct placed in a theoretical framework*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eindhoven: Eindhoven University of Tehcnology.
- Elhai, J.D.; Levine, J.C.; Dvorak, R.D. ve Hall, B.J. (2016). Fear of missing out, need for touch, anxiety and depression are related to problematic smartphone use. *Computers in Human Behavior*, C: 63, ss. 509-516.
- Ellison, N.B.; Steinfield, C. ve Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, C: 12, ss. 1143-1168.
- Festinger, L. (1954). *A theory of social comparison processes*. *Human Relations*, C: 7, ss. 117.
- Gezgin, D.M.; Hamutoğlu, N.B.; Gemikonaklı, O. ve Raman, İ. (2017). Social networks users: Fear of missing out in preservice teachers. *Journal of Education and Practice*, C: 8, No: 17, ss. 156-168.
- Gökler, M.E.; Aydın, R.; Ünal, E. ve Metintaş, S. (2016). Sosyal ortamlarda gelişmeleri kaçırma korkusu ölçeğinin Türkçe sürümünün geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, C: 17, No: 1, ss. 53-59.
- Hato, B. (2013). *(Compulsive) mobile phone checking behavior out of a fear of missing out: development, psychometric properties and test-retest reliability of a c-fomo-scale*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Tilburg: Tilburg University.
- Henle, C.A. ve Blanchard, A.L. (2008). The interaction of work stressors and organisational sanctions on cyberloafing. *Journal of Managerial Issues*, C: 20, No: 3, ss. 383-400.
- Hetz, P.R.; Dawson, C.L. ve Cullen, T.A. (2015). Social media use and the fear of missing out (FOMO) while studying abroad. *Journal of Research on Technology in Education*, C: 47, No: 4, ss. 259-272.

- Hoşgör, H.; Koç Tütüncü, S.; Gündüz Hoşgör, D. ve Tandoğan, Ö. (2017). Üniversite öğrencileri arasında sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusu yaygınlığının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, C: 3, No: 17, ss. 213-223.
- Houkes, I.; Janssen, P.P.M.; Jonge, J. ve Bakker, A.B. (2003). Specific determinants of intrinsic work motivation, emotional exhaustion and turnover intention: A 76 multisample longitudinal study. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, C: 76, ss. 427-450.
- JWT (2011). Fear of missing out (FOMO). http://www.jwtintelligence.com/production/FOMO_JWT_TrendReport_May2011.pdf (Erişim tarihi: 21.02.2016).
- JWT (2012). Fear of missing out (FOMO). http://www.jwtintelligence.com/wp-content/uploads/2012/03/F_JWT_FOMO-update_3.21.12.pdf (Erişim Tarihi: 21.02.2016).
- Lampe, C.; Ellison, N. ve Steinfield, C. (2007). A familiar face(book): Profile elements as signals in an online social network. *CHI 2007 Proceedings*, ss. 435-444.
- Larose, R.; Kim, J.H. ve Peng, W. (2010). *Social networking: Addictive, compulsive, problematic, or just another media habit? A Networked Self: Identity, Community and Culture on Social Network Sites*, NY: Routledge, 59-81.
- Mazman, S. ve Usluel, Y. (2010). Modeling educational uses of Facebook. *Computers & Education*, C: 55, No: 2, ss. 444-453.
- Onay, M.; Saygın, M. ve Sakallı, S.Ö. (2015). Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Sağlık Çalışanlarının İş Tatmini Ve Ağ Kurma Davranışlarına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. 3. *Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı*, ss. 24-29.
- Piotrowski, C. (2012). Cyberloafing: A content analysis of the emerging literature. *Journal of Instructional Psychology*, C: 39, No: 4, ss. 259-261.
- Przybelski, A.K.; Murayama, K.; DeHaan C.R. ve Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, C: 29, ss. 1841-1848.
- Rifkin, J.; Cindy, C. ve Kahn, B. (2015). Fomo: How the fear of missing out leads to missing out. *Advances in Consumer Research*, C: 43, ss. 244-248.
- Schaufeli, W.B. ve Bakker, A.B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of Organisational Behaviour*, C: 25, ss. 293-315.
- Sirgy, M.J.; Efraty, D.; Siegel, P. ve Lee, D.J. (2001). A new measure of quality of work life (QWL) based on need satisfaction and spillover theories. *Social Indicators Research*, C: 55, ss. 241-302.
- Sowislo, J. F. ve Orth, U. (2012). Does low self-esteem predict depression and anxiety? A meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, C: 139, No: 1, ss. 213-240.
- Spector, P.E. ve Jex, S.M. (1998). Development of four self-report measures of job stressors and strain: Interpersonal conflict at work scale, organizational constraints scale, quantitative workload inventory, and physical symptoms inventory. *Journal of Occupational Health Psychology*, C: 3, No: 4, ss. 356-367.
- Stead, H. ve Bibby, P.A. (2017). Personality, fear of missing out and problematic internet use and their relationship to subjective well-being. *Computers in Human Behavior*, C: 76, ss. 534-540.
- Türkiye İstatistik Kurumu. www.tuik.gov.tr. 22 Nisan 2019.
- Xanthopoulou, D.; Bakker, A.B.; Demerouti, E. ve Schaufeli, W.B. (2007). The role of personal resources in the job demands-resources model. *International Journal of Stress Management* C: 14, No: 2, ss. 121-141.